

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 30

29

IULIE

1923

În acest număr: *Condotieri mărunți* de Octavian Goga; *Vis de anemic, Amiază de vară, poezii* de Camil Petrescu; *Recița* de P. Nemoianu; *Studii nocturne* de Ion Gorun; *Școalele normale* de Octavian Prie; *Farsă sau negustorie?* de Alex. Hodoș; *Viață nouă* de N. Pora; *Scrisoare din Budapesta: Sistemele economice ale Ungariei* de M. Rucăreanu; *Cronică politică: Când foștii tovarăși se judecă* de Ion Balint; *Gazeta rimată: Traian și Decebal* de Titu-Liviu Troscotă; *Insemnări: Conferința dela Sinaia, dl Vasile Goldiș moralist, Șaguna și Fagure, Criza presei, „Patria” are stil, Popa Man la Chișineu, O conferință cu bucluc, etc.*

• CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 5 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Condotieri mărunți

Un cetitor bănățean, om glumeț și minte limpede, a avut o inspirație fericită. Citind articolele noastre, în care vorbeam de farsa „naționalizărilor” economice din Ardeal, prin care s’a creat tagma întreținuturilor politice de legea nouă, s’a gândit să alcătuiască un tablou statistic al acestor copii ai norocului. El ni-l trimite pentru a ne înlesni cunoașterea societății care cărmuiește astăzi destinele mulțimii și ține în mâinile ei firele conducătoare ale românismului biruitor.

Sincere mulțumiri pentru migăloasa operă de analiză socială.

Ori cât ar dori însă autorul ei să-i dea o turnură veselă, paginile rămân totuși triste și respingătoare. E o galerie întreagă de oameni care-ți trece pe dinainte și după defilarea lor, ca după o beură proastă, resimți acru în cerul gurii și te cam scutură desgustul. Umilințe și tranzații morale, agățări îndârjite de toate ispitele clipei, un lanț nesfârșit de povești urâte apar din cifrele vorbitoare. Deodată cu răscumpărarea libertății din sufletul foștilor robi au descins pe arenă instincte josnice și-o mare parte din societatea noastră scăpată din făgașul unei austerități patriarhale a început să-și corijeze soarta materială prin cele mai detestabile concesii de conștiință. O poftă de îmbogățire repede, un materialism frivol s’a lansat în mica noastră burghezie, ridicat³ peste noapte la exigențe exagerate. Acest val tulbure a ieșit la suprafață și-a creat o mentalitate specială, improvizând o concepție de viață stranie și nepracticată încă la noi.

Istoriograful de mâine, când va judeca aspectul frământărilor actuale, va trebui să puie la contribuție o serie întreagă de circumstanțe ca să înțeleagă nenorocita degrengolare morală în care ne-am prăvălit. Pentru moment însă această contează ca un factor de desăgărare a

vieții noastre, pe care-o vedem cu toții și-o urmărim în toate fenomenele ei. Străinii, firește, au înțeles și ei penibila boală de tinerețe a societății românești și-au tras din ea toate consecințele pentru interesul lor. Dela început, clădind pe această slăbiciune, s'au apropiat de tabăra noastră. Pe ici pe colo, în diverse colțuri de provincie, au pus ochii pe câte-o figură reprezentativă a luptelor noastre de ieri. S'a dat lozinca de a-i acapara, azi pe unul mâine pe altul. Operația n'a mers tocmai greu. În mod metodic în toate părțile au fost atrași oameni de-ai noștri în întreprinderile capitalului dușman. Pentru o plată oare care ei și-au împrumutat degrabă numele, salvând astfel printr'o aparență mincinoasă, posibilitatea de existență a unei fortărețe inamice. Lucrurile însă nu s'au oprit aci. Procesul început odată s'a desfășurat mai departe. Frunțași de-ai poporului triumfător, împinși de profitul lor meschin, au început să devie apărătorii taberei adverse, S'a înjghebat astfel o clasă întreagă de mici ambasadori ai intereselor străine, care mișună prin trenuri și prin birourile ministerelor, ca să smulgă o fărmătură din cutare combinație vinovată.

Mă uit la lista compusă de cetitorul din Bănat, cântăresc pe rând persoanele angajate la camuflarea realității. Și constatarea pe care-o fac e extrem de dureroasă.

Cei mai mulți dintre săltații pe scara norocului sunt celebritățile sectelor politice din partea locului, negustori ordinari care preschimbă în bilete de bancă încrederea deaproapelui. Politica a început să evolueze într'o meserie profitabilă și-o faună particulară răsare pe urmele ei. Sunt condotierii mărunți, călători de toate ușile, pentru care voturile cetățenilor s'au transformat într'o platformă de parvenire materială și pe seama cărora sufragiile alegătorilor au devenit o veritabilă Californie. Cât de elastică e interpretarea datoriei din partea acestor potențați de cluburi o știu toți aceia care-au avut prilejul să privească după culisele întrecerilor politice la noi. Ei mai știu și faptul real că din câștigurile certe cu legalitatea și cu bunul simț au început să se înjghebe formidabile acumulări de averi pe care nimeni nu le binecuvintează.

Problema însă ia un aspect cu totul deosebit atunci când vedem că boala care a contaminat societatea ardelenenscă e propagată la tot pasul de către oameni cu pretenție de conducători și cu situații de răspundere în viața noastră politică. Tabloul statistic de sub ochii mei mi-înfățișază în postura de prizonieri ai atâtor consilii de administrației pe cei câțiva bărbați al căror cuvânt se desprinde la toate ocaziile ca o îndrumare de credință pe seama mulțimii. Dânșii, cari cred că pot da soluții în materie de guvernare a acestei țări, nu înțeleg că o elementară incompatibilitate morală îi oprește să-și sacrifice libertatea de gândire pe prețul unor tantieme ale întreprinderilor comerciale, unde s'au pripășit. Copleșiți de logica brutală a banului fericiții frunțași au uitat că între omul politic și omul de afaceri este o linie de demarcație precisă pe care făcând-o să dispară putem să ne umplem pungile, dar pierdem încrederea lumii și încetăm de-a mai fi factori de utilitate publică.

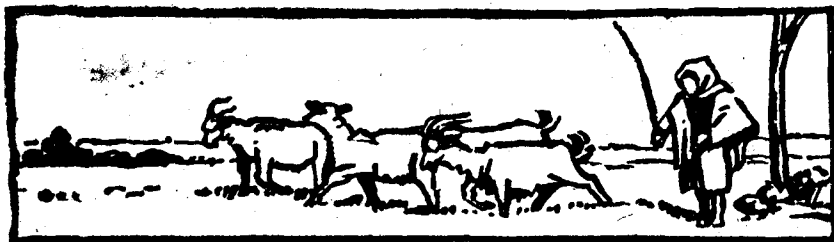
Oricât de mult deci am aprecia până la un punct preocupările materiale ale desrobiților năvăliți proaspăt cu foamea lor seculară la banchetul libertății, pe seama elementelor de conducere se impune o tendință de sobrietate și de echilibru fără de care totul se prăbușește.

Iată de ce, fără nici un obiectiv de specială cruzime, îndreptată împotriva cuiva, această revistă, urmărind un ideal de asanare morală, va căuta să strivească antipaticile, porniri maladive, făcând educația lumii noastre asupra deosebirii dintre tribună și tarabă și trimițând pe fiecare acolo unde îl îndeamnă aptitudinile lui.

Sunt convins că deodată cu micile dușmării interesate care se vor pune de-acurmezișul nostru pentru aceste încercări de chirurgie socială, cei mulți vor pricepe mai curând sau mai târziu o strădanie onestă și judecându-ne pe fiecare în parte, vor trage concluziile necesare.

OCTAVIAN GOGA

Amiază de vară

Am obosit..

Și-acum stăm lungiți pe căpițele de fân copt.

Bolta cerului a devenit prea vastă

Și-acopere și părți pe care nu le vedem.

Privim prelung,

De pe coastă,

Părăul de frunzișuri negre care curge 'n fundul văii.

Poșta mică, pe șoseaua albă,

Bate prafu-'n loc.

Dar ajunge până sus la noi,

Material,

Cu zurgălăii.

In fund,

Depărtarea cu norii albi se-'mbină.

In aerul molatec încălzit

Fierb mărunte ochiuri de lumină.

Lângă noi spre stânga, sau spre dreapta,

Și fără orândulială mai departe,

S'au risipit afară din livezi,

Copacii cu coroane prea puternice,

— Subt ei e iarba verde și dulce ca răzoarele —

Și cât vezi,

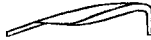
Toată valea

E acum in mod firesc o carte,

In care 'nfierbântat citește soarele.

Rar de tot,
Trec pe lângă noi devale,
Pe poteca din fânațele țepoase,
Țărani cu chip sărac
Și talpa piciorului crăpată,
Ca o coaje aspră de copac.

Privim aiurea
Tot mai tăcuți...
Răscolitor pătrunde-'n noi miros de fragi trecuți...
Și-așa cum stai culcată,
Rupând între dinți un fir de iarbă
Ți se văd sânii albi strânși între coate.
Lumina prinde tot mai mult să fiarbă...
Și nu pricep
De ce te arde soarele mai mult pe tine.

Vis de anemic

În cupa verde-a văii
Noaptea se topește rece și de grabă,
O boare răcoroasă, dar prea slabă,
M'a trezit prin ușa deschisă a odăii...

Lumina limpezită-a zorilor
A început să piue sfios și cristalin în luncă.

E timpul minunat de muncă.

Cu toate că șoseaua doarme încă
Sub plapoma greoaie de praf neînceput,
Pe sub stâncă
Au și pornit spre munte potecile înguste.

Se 'ntinde 'n mine proaspătă viață...
Mi-s gândurile sprintene,
Ca mersul de lăcuste,

Și sângele inviorat mi-aleargă 'n vine
Cum șerpuie, prin ierburile mărunte
Apa de șuvoi.

Soarele se urcă poate dincolo de munte.

E-o dimineată proaspătă ca aerul din peșteră,
Pe culmi sclipește verdeața
Pe care-o aurește tot mai mult
Lumina crudă, dar destul de meșteră.

Nevasta cu carne voinică
Imi întinde cana de lut cu lapte
Și brațul gol și plin..
Fii binecuvântată, noapte..

CAMIL PETRESCU

„Recița“

— O datorie de onoare a capitalului românesc —

În marele război mondial, paralel cu mobilizarea militară a întregii lumi contra imperialismului german, ne-a fost dat să vedem și mobilizarea tuturor spirite!o; truduindu-se pe toate căile să descopere adevăratele cauze ce au determinat Germania să descarce crudul măcel. S'a creiat în jurul acestei întrebări o literatură extrem de vastă, desvelind fiecare colț din viața modernă a imperiului german. Din multele cauze scoase la iveală de această literatură, reținem părerea unui publicist rus, apărută în coloanele apusului ziar „Russkoe Slovo“. Vizi-făud faimoasele uzine Krupp — povestește rusul nostru — apropiindu-ne de secția tunurilor călăuza lui a exclamat: „*Meine Herren, hier wird die Weltgeschichte gemacht!*“...

Nu cu mai puțină mândrie a exclamat și la Recița în fața reprezentanților presei dela București, mai acum un an, inginerul neamț care făcea pe călăuza: „*Meine Herren, hier wird die Industrie Gross-Rumäniens gemacht*“... De-atunci și până azi, ca funcționar conștient și devotat, continuă cu multă sârguință să facă aceleași declarații, de câte ori numai i se dă ocazie. Mai nou, sub presiunea bogatei noastre dialectice *post bellum* declarația alternează uneori în limba franceză, alteori într'un dialect românesc necunoscut nouă strein atât de vorba bănațeană cât și de limba cultă, introdus aci cu prima remaniere a personalului administrativ al societății.

Și astfel, îndepărtații cetățeni ai țării, din București, Cetatea-Albă și Vatra Dornei vor trăi, desigur, în convingerea deplină și cu liniștea patriotului care-și știe țara la adăpost de orice primejdie, deoarece, în momente grele ea este singură în stare să-și procure mijloacele de apărare; „Recița“ e naționalizată...

În adevăr, privind lucrurile sub acest unic aspect, s'ar părea că, naționalizarea odată înfăptuită, s'a fixat și menirea acestei societăți în cadrele statului român. Dar nu tot așa de simplist, văd rostul acestei societăți și românii bănațeni, pe cari împrejurări maștere i-au făcut să se preocupe de această puternică instituțiune nu de doi-trei ani, ci de peste două sute de ani. În acest timp de grea viațuire, poporul ro-

mân din aceaste părți, alintându-și visele mai bune așteptau dela înfăptuirea lor și o știrbire esențială a „prerogativelor“ acestei societăți, lucru ce, deocamdată, cade în afară de prevederile operațiunilor financiare realizate. Optzeci de mii de români cari trăesc pe teritoriul societății „Recița“, se găesc în chinuitoarea așteptare a unor vremuri mai bune ce mereu întârzie, acum ca și mai înainte.

Din punctul de vedere al bănașenilor, chestiunea „Reciței“ nu constituie o problemă mai mică nici după îndoita ei naționalizare. Zicem pentru bănașeni, deoarece sub „Recița“ nu se înțelege orașul propriu-zis, ci o întindere de circa 280.000 jughere cadastrale care, — exceptând fâșia lungăreață ce formează „Comunitatea de avere“ românească, de-alungul liniei ferate Caransebeș—Orșova și pe cea sârbească ce cuprinde „Clisura“ (partea dintre Baziaș—Moldova nouă) — „Recița“ înseamnă întreg Banatul românesc de sud, locuit de o admirabilă populație românească, plus Uzinele de fier și domeniile din Nădrag, pe linia dintre Lugoj—Caransebeș.

Orașul în sine, deși are o majoritate minoritară, din care un însemnat procent de „specialiști“ străini de cetățenie — foarte numeroși de altfel în întreg Ardealul și Banatul — nu interesează decât doar ca sediu al uzinelor și al politicii comunale, atunci când Recița va fi ridicată la rangul de comună urbană. Primejdiile în genul celor petrecute la Petroșeni, sunt excluse. În anul 1919, după retragerea armatei sârbești, ordinea în Recița a fost menținută de 15 jandarmi, secondăți bineînțeles, de câteva mii de țărani coborâți dela munte, cari nu s'au mișcat dela porțile ei până la sosirea armatei noastre.

Pe vremuri, comuna Recița avea o însemnătate foarte redusă. În anul 1718 centrul minier era la Bocșa-montană. Abia în anul 1771 conducerea minelor trece la Recița, mutare determinată de considerațiuni tehnice. Pe această vreme Recița avea 300 locuitori. În anul 1780, obținând uzinele, pădurile și domeniile ce le are și astăzi și cu descoperirea cărbunilor de piatră din Doman și Secula, Recița ia un mare avânt. La 1 Ianuarie 1855 — înființându-se „Societatea privilegiată de căi ferate de stat austro-ungare“, în mâna căreia ajunge prin cumpărarea o mulțime de linii ferate, dimpreună cu toate uzinele și domeniile aparținătoare Reciței, — s'au pus bazele societății pe care a găsit-o în plină înflorire și stăpânirea românească. Ca urmare a acestor evenimente și al progresului tehnic, sporește și populația Reciței. Între anii 1855—1870 populația se ridică dela 3000 la 6300, iar de atunci a devenit cea mai mare comună rurală din Banat, atingând, paremi-se, cifra de 25.000 suflete.

O descriere a „Reciței“, cu toate dependențele ei pe cât ar fi de interesantă pe atât ar fi și de grea. Activitatea ce se dezvoltă aci este atât de multiplă și complicată, încât nici un tablou pictat nu ar putea-o reda în întregime. Doar o reproducere fotografică ar putea să demonstreze ceace se lucrează în asurzitoarele ei ateliere, veșnic în funcțiune. Pentru o descriere amănunțită, mai ales tehnică, nefiind aci locul, ne vom îndrepta cercetările noastre asupra manifestărilor societății în afară, arătând rodul ce l-a avut în viața politică, economică

și culturală a Banatului. O privire retrospectivă în această direcție este cu atât mai necesară, cu cât pe această cale „Recița” găsea și punctele de contact cu populațiunea românească, din a cărei sudoare, nerăsplătită încă, a trăit și înflorit.

Condusă la început de considerațiuni exclusiv economice, societatea a apărut ca o simplă întreprindere capitalistă, provocând toate consecințele, și bune și rele, ce caracterizează lupta marelui capital. În primul rând, a acaparat tot ceace a putut și-i lipsea: pământ, pădure, sate, pășuni, ape și tot soiul de privilegii. Mai târziu, a primit și orientarea politică a Budapestei, pe care a servit-o din răsuputeri. Faptul, că toate serviciile publice au fost plasate în clădirile societății, ne dovedește în deajuns raporturile intime dintre fostul stat magniar și aceasta.

Nu mai puține sacrificii a adus și pe teren cultural, secondând în totul guvernul dela Budapesta în îndrăznețele lui planuri. Toate bisericile, toate școalele neromâne de pe teritoriul societății au fost clădite, dacă nu în întregime, dar neapărat cu concursul ei, iar prin contribuțiuni regulate bugetare a exercitat în toată vremea atribuții de patron. Aproape în aceeași situație fericită se găsea și biserica greco-catolică. În centrele mai populate, cum e Recița, Anina și Oravița, a creat pe seama muncitorilor neromâni și toate instituțiunile de ordin cultural sau distractiv: cor, orchestră, casină, etc.

Numai pe seama bieților români n'a căzut nici o fărâmitură din bogățiile strânse cu sudoarea feței lor. Până și cea mai elementară hrană sufletească a românului bănățean, corul, la Recița s'a înghebat cu mai multă greutate. Iar la 1906, când muncitorii români au cutezat, în ciuda opreliștei, să meargă cu corul lor la București, învățătorul dirigent a fost imediat transferat, cu scopul vădit de a distruge și această unică instituțiune românească.

Tratamentul acesta a fost și mai mașter față de populațiunea dela sate. Nicăiri codul silvic nu a fost aplicat cu o mai exagerată rigoare și nicăiri gloaba (amenda) contravențională nu a fost mai grea ca pe teritoriul acestei societăți. Firește, severitatea aceasta se motivă cu respectul legii, un principiu prea frumos recunoaștem, dar la care cel flămând și aproape gătit nu prea are vreme să se gândească. Sunt comune unde locuitorii nu au altă proprietate imobilă decât casa; locul pe care e zidită nu mai e al lor. Cum scapă purcelul din ogradă, contravenția e gata și gloaba se aplică. Așa la pășune, așa la izvor, așa când îi prinde „codreanul” (pădurar) cu un mănunchiu de crengi uscate.

Bieții români! Trecând prin satele lor și agrăindu-i pe nemțește sau ungurește, imediat își scot pălăria din cap și nu te mai slăbesc cu epitetele de „măria ta”. Iar dacă te văd că ești român, deodată cu salutul îți întind și mâna. Nu din necuviință, ci din instinctivă încredere de frate.

Așa cunosc românii bănățeni „Ștegul” de eri și cam cu aceeași neîncredere privesc și la „Recița” de azi care, cu toată naționalizarea, nu a dat încă dovezi palpabile de schimbarea ei la față. „Specialiștii”

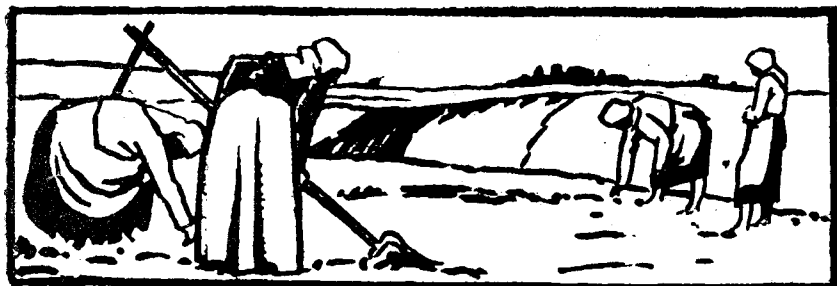
și-i angajează mereu din străinătate, pentru că, se zice, noi nu am avea oameni pregătiți în această branșă. Și n'ar fi nici o supărare, dacă ar fi vorba numai de aceștia. Dar scuza este o regulă. Căci pe semne, nu avem nici contabili, nici dactilografe și, probabil, nici invalizi de război pentru a-i face portari, codreni, telefoniști și chiar servitori. În cinci ani de stăpânire românească nu se găsește nici un ucenic român pentru a fi primit și pregătit ca măestru specialist, deși calitățile românilor bănățeni nu exclud aceste nici pretenții. Toți aceștia se recrutează dintre cei de limbă neromână. Opt zeci de mii de sufletețe nu pot să dea „Reciței“ decât câțiva interpreți români pentru contactul cu autoritățile statului și multe, multe mii de ocnași...

Iată, de ce românii bănățeni nu se mulțumesc numai cu operațiunea financiară a naționalizării, oricât de însemnată ar fi proporționalitatea capitalului românesc cointeresat. Sub naționalizare ei înțeleg și un trai mai omenesc, dacă nu chiar complecta lor emancipare economică, un corp de funcționari administrativi recrutat din sânul lor — *de limba și legea lor*, — în fața cărora să nu fie nevoie a-și descoperi capul în semn de nedemnă slugărnicie, ci cărora să le poată întinde mâna și cu aceasta și inima.

Și ar mai cere ceva și capitalului românesc: să facă și pentru ei cel puțin atâta, cât a făcut cel străin pentru ai săi.

P. NEMOIANU

Studii nocturne

...Prinse cu degetele nervoase ceașca de cafea cu lapte de pe măsufa de lângă pat și simțind-o călduță încă, o duse cu lăcomie la buzele arse. Din câteva sorbituri o deșertă, o puse la loc și se întinse iar, leneș, în patul moale. De geaba: durerea de cap cu care se trezise nu voia să slăbească. Și chip de dormit nu mai era. De afară se auzeau loviturile cadențate, nesfârșite, ale nuielilor de trestie bătând saltele, plăpumi, perne, covoare... Marcu sună furios.

— Ce dracu'! Nu găsiți alt ceas de directicat? Sculați lumea cu noaptea'n cap...

— Să iertați, domnule, explică gazda, — n'avea cine alt răspunde la chemarea clopoțelului, — să iertați, dar la noi aci așa e regula, că nu se permite directicatul pe coridoare de cât până la nouă ceasuri, — și trebuie să ne grăbim.

— S'o ia dracu' de regulă, bombăni tânărul, ciudos: tot mai bine la noi, la București, că nu se mai țin atâtea ordonanțe polițienești...

— La București o fi așa, dar la noi, la Budapesta...

Și fața buhăită a voluminoasei matroane luă o expresie de îngâmfare specific maghiară.

— la mai lasă-mă cu Budapesta dumitale! Ori mai bine, dacă vrei, adu-mi o gazetă de dimineață, să vă mai citesc noutățile... cu acompaniament de nuiiele de trestie.

Marcu venea, după vr'o câțiva ani de când se statornicise în țară, ca să mai vadă orașul prin care petrecuse, așa vr'o două semestre abia, din viața lui de student. Ca să-l vadă și să-l mai studieze, lucru pentru care avea și mai multă înțelegere, și mai mult răgaz, acum când era profesor și gazetar la București.

Răsfoind repede gazeta, ochii i se opriră asupra unui titlu mare la rubrica știrilor din Capitală: „Ingrozitoarea crimă dela hotel... Cutare“. Făcu ochii mari, hotelul de care era vorba, se afla nu departe de casa în care locuia dânsul... Ce ț-e cu orașele mari! Intr'un orașel,

așa ceva ar fi răscolită de mult toată populația și nu s'ar mai fi vorbit despre altceva, — pe când aci vecina habar n'avea și-și prăfuia bomilierul ca și când nu s'ar fi întâmplat nimica în vecinătate.

Întâmplarea, cu toate astea, era cu adevărat îngrozitoare. De astă dată gazeta nu întrebunțase calificativul, ca de obicei, numai din exces de zel reportericesc: — Un aventurier, un fel de asistent de farmacie, mânat de o fire neastâmpărată dela un stăpân la altul, dintr'un oraș într'altul, ajunsese în Capitală, — și în mizerie. Singura-i avere rămăseseră câteva sticlufe cu otrăvuri, ciordite de pe unde slujise, cu intenții vagi de erou de romane de senzație. Acuma găsisese momentul să se slujească cu adevărat de una din ele; ademenise o biată femeie pierdută, care-și purta puținele „economii“ și giuvaeruri la dânsa, pe uliță și prin cafenele, — poate și din lipsă de domiciliu stabil, — o dusesese la hotel, și acolo, într'un pahar de bere, îi administrase o doză de cianură de potasă, în stare să răpună un escadron de husari cu cai cu tot... Ce folos? poliția a și pus mâna pe dânsul; — și cum era să nu pună, din moment ce, chinuit de remușcări și adânc sguiduit de constatarea modicității sumei și a puținei valori a giuvaericalelor, se dăduse singur prins?

Tânărul gazetar simți picături de sudoare pornindu-i dela rădăcina părului și picurându-i pe sprâncene. O senzație mai puternică acuma de cât durerea de cap, venea s'o covârșască. Iși readucea aminte, încetul cu încetul, de toate peripețiile nopții de *studiu* trecute...

Intrase într'o cafenea, aproape de miezul nopții, după ce hoinărise prin alte localuri. Fusese atras de acordurile stridente ale unui ciardaș pe care nu'l mai auzise, — și de aspectul câtorva grupe de mutre ciudate, grămădite pe la mese de domino sau de joc de cărți.

Abia așezat la o masă, țiganul cu prima vioară îl și simțise că se interesează cu deosebire de ciardaș. Iși lăsă, tovărășii cu vioarele celelalte, cu basul și cu țimbalul, și înainta pas de pas înainte, spre mijlocul cafenelei. Făcea ochii mari și rânjea, ca și când ar fi vrut să întărească și mai mult cu acest chip minunăția melodiei și să o statornicească anume în admirația ascultătorului solitar: — „I-auzi, i-auzi... Așa-i că-i frumos? mai zi că nu-i minunată asta?“... — ziceau ochii negri bulbucăți și gura întinsă deasupra șirului de dinți albi, caracteristic țigănești.

Apoi, cum s'a făcut, cum nu, — s'a pomenit Marcu într'o cameră separată a cafenelei cu țiganul cu vioara, și cu încă unul cu țimbalul, alături pe dânsul. I-a pus să-i cânte toate ciardașurile pe cari el nu le știa, — ș'apoi s'a apucat să se căznească să-i învețe el pe dânsii cântecile pe cari nu le știau ei.

Cu vremea, s'a mai aciuat și un alt mușteriu acolo. Chefuia, fi-rește, tot din vinul lui Marcu, — era doar oaspele lui; — de unde și până unde? cam cu greu și-ar mai putea da socoteala acuma... Se vede că era o cunoștință a artistului lăutar, întârziat singur la chef, și acuma, alipindu-se și el de cea dintâiu societate ce i se întâmpla în peregrinațiile-i nocturne...

Dar ce se întreba atuncea studiosul tânăr? Ar fi primit la masa lui pe ori-cine, și pe ori-cine l-ar fi făcut părtaș de originalitatea, de ciudățenia melodiilor, pe cari țiganul le scotea din arcuș cu o măiestrie de sigur prețuită de ascultător cu exagerarea bunelor dispoziții.

Nu se întreba nimica atuncea Marcu; dar acuma își aducea aminte că, pe urmă, fusese cu necunoscutul, numai amândoi, la o altă cafea; că se întinseseră la păhărele, iar când el scoase odată să plătească, oaspele nepoftit întinsese mura cercetătoare spre cuprinsul portofoliului; erau pe terasa cafelei, și nimeni împrejur, un singur chelner mai dormita, departe în fundul cafelei...

Dacă acesta ar fi fost spițerul cu otrăvurile?... Dacă dânsul ar fi avut atuncea toată suma cu care venise aci acu câteva săptămâni?... O mișcare neobservată... două picături într'un păhărel... Apoi, într'un târziu chelnerul venind să trezească pe băutorul rămas singur și adormit, căzut poate lângă scaun... Mai trezește-l dacă poți... Iar pe celalt, mai caută-l!

...A rămas foarte uimită unsuroasa matroană, când chiriașul i-a cerut socoteala, făcându-și geamantanul. Mai avea doar o săptămână, după învoială... Așa de mult îl supără zgomotul nuieiilor de trestie lovind în covoare?... Nu, nu, n'a mai făcut străinul nici o dificultate pentru săptămâna rămasă; a plătit ca și când ar fi stat până la sfârșit...

Iar în compartimentul trenului care-l ducea 'napoi spre casă, își zicea, cutremurându-se ș'acuma, că nu face pentru firile prea simțitoare să se dedea prea cu dinadinsul la studii d'astea nocturne.

ION GORUN

Școlile normale

În momentul de față avem trei feluri de școli normale în Transilvania. Este școala normală veche: cu patru clase de școală secundară și patru cursuri suprapuse de școală normală. Școlile normale confesionale au rămas la acest tip de școală veche și nu s'au putut familiariza nici cu tipul de șase ani, nici cu cel de opt ani de educație specială pentru candidații de învățatori.

Alături de această școală normală funcționează școala normală de stat, care are două secții. Există școală de stat cu șase ani, și alte cu opt ani de studiu.

Tipul adevărat de școală normală este cel de șase ani, cele cu opt ani (în Cluj de băieți și de fete la Lugoj) au fost admise mai mult ținându-se seama de elevii școlilor normale confesionale, cari ar dori să-și continue sau să-și completeze studiile de clasa VII și VIII la vre-un institut de stat.

Deosebirea dintre aceste școli este, că în școlile normale confesionale se primesc elevi cu patru clase secundare sau medii, ca după alți patru ani de studiu în școala normală, să ia diploma de învățator și să meargă la catedră. În școlile normale de stat se primesc elevi cu patru clase primare, li se dă o educație specifică, șase sau opt ani, după care trec și ei la vre-o școală, ca învățatori.

Această organizație de școală normală nu poate fi considerată ca definitivă. Reforma generală a învățământului va de probabil o soluție acestei chestiuni, care în afară de diversitatea în cece privește consecințele legilor, mai ascunde și primejdia unei eventuale învrăjbirii a corpului didactic primar pe chestiunea calificăției.

Cu prilejul introducerii în Transilvania a tipului de școală normală de șase ani, am întâmpinat violente protestări din partea asociațiilor învățătoarești, precum și din partea Consistoarelor. Acestea ne acuzau pe vremea aceea, că prin introducerea școlii de șase ani coborâm nivelul pregătirii învățătoarești și semănăm sâmburele discordiei între învățatori, cari în viitor se vor împărți în două tabere, a acelor pregătiți în opt, și a acelor în șase ani.

A trebuit însă să ne dăm seama, că și școala normală cu șase

ani își are avantajii ei. Statul își dă foarte bine seama, că are urgentă nevoie de învățători. Își poate oricine închipui cât de mare era aceasta lipsă în anul 1920, când un deputat, care a vizitat cercul său electoral, scrie și astăzi că din 157 comune de abia în 10 a găsit învățător.

Tendința statului trebuia să fie deci să-și sporiască contingentul învățătorilor cu orice mijloace și să ferească generații întregi de copii, să nu iasă în viață fără nici o cunoștință de carte. Școala normală de șase ani, era mai potrivită pentru a garanta producția cerută, decât cea cu opt, care ne mai pune doi ani în așteptare.

Cât pentru pregătirea elevilor cu șase ani, aveam cele mai bune informațiuni. Absolvenții acestor școli, cari veniseră din vechiul Regat în Transilvania, s'au dovedit a fi excelenți învățători, iar rapoartele revizorilor și inspectorilor nu aveau decât cuvinte de laudă la adresa lor.

Ni se părea bun sistemul din vechiul Regat și pentru felul cum se făcea recrutarea elevilor la școlile normale. Se primeau absolvenții clasei IV primare cari concentrați la o școală și supuși unui examen și selecționați, era o garanție că corpul didactic primar devine cu timpul cel mai viguros și conștient factor cultural în țară. Singurul dezavantaj era pregătirea prea puțină în raport cu cea de opt ani a învățăturilor noastre de dincoace.

Față de aceasta însă nu mai puțin își avea și sistemul nostru de dincoace dezavantajii sale. Acestea se vedeau în primul rând la recrutarea elevilor. Deși condiția era, ca fiecare ales să aibă absolvența clasei a patra secundare sau medii, elevii acești nu erau întotdeauna cei mai distinși școlari ai clasei liceale pe care o terminaseră. Dar aceasta e și explicabil. Elevii noștri, cari treceau dela liceu la școala normală, nu se bucurau de nici un avantaj deosebit. Burse nu erau, decât foarte puține și disparent de minimale, iar celce învăța mai bineșor la liceu și nu avea vre-un interes local de intra în cariera învățătorescă, mai bine continua studiile liceale, găsind, că cu opt clase de liceu se poate mai bine feri și au teren mai larg de validitate. Cheltuelile cu studiile erau în tot cazul uniforme atât la liceu, cât și la școala normală, deci nu i-se oferea nici un avantaj deosebit, ca să părăsească liceul și să se dedice carierei de învățător.

Cum statul român are astăzi pentru școlile normale un însemnat număr de burse, este logic că aceste burse să atragă în mod simțitor și elementele bune ale școlilor secundare, cari în urma favorurilor ce li se fac vor îmbrățișa cu drag cariera de învățător.

În acest chip se va înlătura și singurul dezavantaj, ce îl avea sistemul nostru de recrutare și perspectiva de a avea elemente distinse în școlile normale va crește în mod simțitor.

Situația de astăzi a școlii normale va constrânge guvernul; să se gândească foarte serios, dacă nu ar fi mai bine de a abandona sistemul de șase sau opt ani al școlii normale de astăzi și să adopte pe cel existent în Transilvania, cu patru ani de școală secundară și patru de școală normală. Acest sistem în afară de însemnate econo-

mii bugetare, mai are avantajul, ca să ne facă posibil de a avea cu o zi mai iute contingentul necesar de învățători.

Pe de altă parte cei șase și opt ani de școală normală, cum e în vechiul Regat, se petrec în cel puțin jumătate cu aceleași studii de cultură generală, cari sunt comune tuturor școlilor medii și secundare, cu istorie, literatură, aritmetică, geografie. Cultura specială și proprie învățătorilor se începe de abia după 3—4 ani de școală normală; ceace se poate face tot așa de ușor și în școlile secundare sau într'un tip comun de școală secundară.

Un singur inconvenient mai e acela, că prin un astfel de sistem împiedecăm țărânimea de a-și trimite copiii mai cu dinadins la școală și încă la o școală, care pare că anume este creată pentru ea, la școala normală. Chestiunea nu este tocmai așa.

La școala normală vin—ce e drept—în mare parte băeți de țăran, dar nu vin băeți tocmai lipsiți de mijloace.

Căci în prezent în școlile normale încă nu li se dă altceva decât o bursă, calculată după valuta anului precedent, rămânând în sarcina bietului român: făina, ouăele, slănina, unsoarea, cartofii, săpunul și eventualele completări de burse în bani. La aceste se adaugă costul cărților, a rechizitelor de scris, a îmbrăcăminte și alte multe, câte nu se știu la început de an, dar la fine i se presintă fiecărui cu socoteli precise.

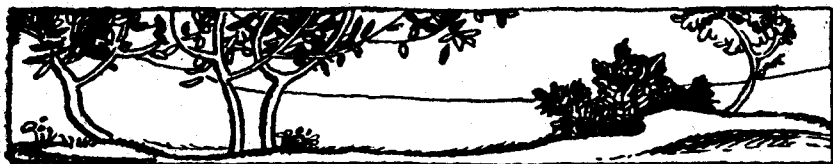
Sacrificiile aceste încă nu le poate suporta oricare țăran și mai puțin „*cel mai sărac om din sat*“. Celce le face opt ani la școala normală, le poate face cu aceeași cheltuială și patru ani la școala secundară, ce pe urmă să-și treacă odrasla la școala normală pentru a fi întreținut acolo de către stat.

Bursele la școala normală ar trebui să nu se mărginească la banii, ce se socotea pe fiecare elev, ci toți elevii să fie întreținuți integral—dacă se poate și cu vesminte—ca favorul dat de către stat să se evedențieze cât mai mult, iar cei lipsiți de mijloace să fie prea fericiți de a fi putut încăpea în seminarele pedagogice.

Cele trei tipuri de școală normală sunt în tot cazul provizorii, iar reforma școlară, chemată să unifice sistemul de pregătire al învățătorilor, va trebui să adopte pe unul, pe care să-l introducă în mod obligatoriu.

Din considerațiile de mai sus și din multe alte considerații, înclinăm pentru sistemul nostru de dincoace: în școala normală să fie primiți numai absolvenții de patru clase de școală secundară sau medie, iar cursurile normale să se reducă la patru ani.

OCTAVIAN PRIE

Farsă sau negustorie?

— „Liga pentru apărarea drepturilor omului“ —

Prospectele, lansate cu atâta tărahoi, nu ne-au mirosit bine dela început.

Inițiativa, cum am zice, s'a zămislit mai întâi pe contra-pagina revistei „*Facla*“; și, despre virtuțile civice ale dlui N. D. Cocea, (pe care-l cunoșteam din procesul Davila și din alte neplăcute incidente judiciare) ne-am făcut demult o opinie definitivă. Apoi, pe zidurile Capitalei, cu deosebire în unele locuri retrase, unde zadarnic stă scris „murdăria oprită“, au apărut afișe mari încadrate în doliu, pline de vibrante îndemnuri umanitariste, prezentate publicului nostru sub eticheta celui mai discret anonim. Abia mai târziu, în coloanele atât de onorabile ale unei „anumite prese“, au ieșit la iveală și iscăliturile.

Dar n'am priceput din ele nimic. Nu știm, poate e numai un rest de superstiție, dar ori de câte ori o mișcare cetățenească cere justificare publică, privirile tuturor se îndreaptă cercetătoare spre oamenii cari s'au așezat în frunte. Purtătorul drapelului e aproape totdeauna mai interesant decât flamura însăși. Tânăra noastră democrație n'a ucis încă de tot cultul personalității. Și cu drept cuvânt. E mai greu să deosebești o firmă mincinoasă de o credință sinceră, decât un om de ispravă de un șarlatan...

Aceeaș operație de prealabilă verificare a iscăliturilor au făcut-o, desigur, toți cei cari s'au văzut întâmpinați, în „*Aurora*“, în „*Lupta*“ sau în „*Adevărul*“, de ademenitoare chemare pentru realizarea imediată a postulatelor Revoluției franceze.

Cetitorii gazetelor de mai sus au știut, în primul rând, să aprecieze la adevărata lor valoare variatele iscălituri de complezență adunate de ici și de colo cu surâsul ademenitor, cu care se colectează deobicei pe stradă, pentru „*Protecția poezilor simbolști*“, pentru „*Societatea pisicilor orfane*“ sau pentru alte scopuri filantropice similare. Câțiva amabili autori dramatici, câțiva duiși pictori peisagiști, câțiva simpatici politicieni (din *toate* partidele, se înțelege, dar mai ales din cele „reacționare“) și-au oferit numele lor, ca un obol stors cu lipicioase insistențe, pe această listă de subscripție a umanitarismului român. Dar, abia s'a constituit „comitetul“ de conducere al fericiții „*Ligi*“, și-au ieșit la iveală antreprenorii entuziaști, regizorii pricepuți, apărătorii revoltător de dezinteresați ai tuturor mișcărilor generoase din această urgisită și impilată țară. Uite-l, în fruntea nouilor

legiuni liberatoare, pe ineputabilul domn Constantin Mille, prea bine cunoscutul tribun al poporului, care a trăit o viață întreagă numai pentru „drepturile omului“ și din „drepturile omului“. Acum câțiva ani, când d. Constantin Mille și-a vândut unui mare bancher, pe preț de câteva milioane, cele două ziare ale sale (puse exclusiv în serviciul durerilor obștești) ar fi putut să creadă oricine, că gloriosul martir și-a câștigat dreptul la o bine meritată odihnă. Dar nu! „Drepturile omului“ sunt iar în primejdie; de pe urma „drepturilor omului“ se mai poate trage din nou un mic profit... Iată pentruce, d. Constantin Mille reapare în arenă, alături de încercații săi vechi tovarăși. În cele dintâi rânduri, — secretarul-general al „Ligei“, — se prezintă d. C. Costaforu, diletantul (ieșit demult la pensie) al „anumitei presei“ din Capitală. Pe d. Costaforu ne-a fost dat deci, să-l întâlnim deunăzi pe drumurile Ardealului, încercând să adune în eleganta sa șapcă de turist și unele adeziuni minoritare, ținând unurilor conferințe de propagandă în vioiul dialect al Tirchileștilor, și apărând apoi, în fotografie mărită, la vitrina drogheriilor din Cluj, surzător și protector, ca un adevărat trimis al Providenței pe aceste meleaguri. Ceva mai la o parte, dar țațoșă și încântată de sine, am descoperit în sfârșit și figura de Cațavencu modernizat la bărbier, a dlui D. Dobrescu, fostul dacan al avocaților din Ilfov. Articolele indigeste și sforăitoare pe cari le tipărește d. D. Dobrescu în „Adevărul“, cu exasperantul lor refren despre „tiranie“ și „samovolnicie“ seamănă ca două picături de apă (apă goală!) cu proza contraților săi dela răposată „Voce a Patriotului Național“...

Dar, această eminentă treime, din care lipsește sfântul duh, — și la care se mai adaugă duhul, care nu e sfânt de loc, al dlui N. D. Cocea, — a luat asupra ei sarcina obsedantă de a veghia asupra democrației, asupra prerogativelor poporului, asupra umanitarismului. Cetățeni ai României întregite, fiți prin urmare liniștiți; soarta libertăților voastre e în mâini sigure și curate!

* * *

Cu alte cuvinte, pe cei trei stegari îi cunoaștem... Să privim puțin și spre flamura drapelului. D. Iacob Rozenhal, cu slabele sale cunoștințe caligrafice, a scris pe el cu litere de afiș: „Liga pentru apărarea drepturilor omului“. Ar fi adică vorba, ca, în anul Domnului 1923, toți acești neolatini dela Dunăre, să se arunce pe baricadele pe care cu un modest câștig le va construi d. Albert Honigman în strada Sărindar, și să moară încă odată pentru triumful revendicărilor politice formulate în „Declarațiunea“ de acum 130 ani. Întelegeți, cum devine cazul: d. Constantin Mille apare ca directul urmaș al viforosului Danton... (Și vă puteți lesne închipui ce fel de Marat, în baie, ar realiza d. N. D. Cocea și ce fel de Robespierre, rotunjour și rubicond, ar plagiă d. Costa-Foru, dacă li s'ar da amândurora acest hazliu prilej).

„Liga pentru apărarea drepturilor omului“ apare, prin urmare, ca o confirmare a propagandei dușmane împotriva noastră. Rău voritorii pot să exulte dincolo de granițe. Li se prezintă astfel o nouă dovadă că România de azi e un refugiu nenorocit al concepției medie-

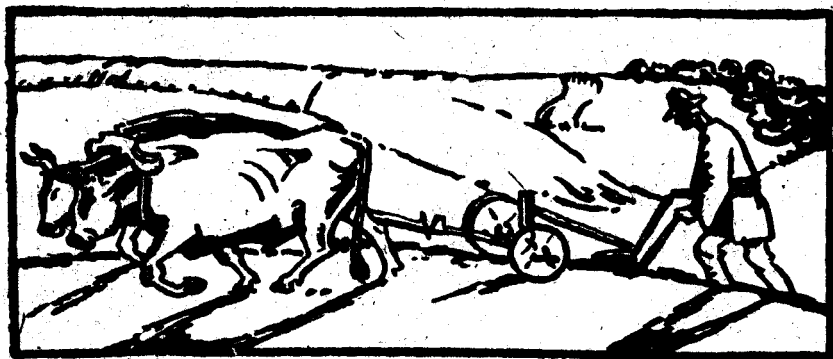
vală, unde libertatea indivizilor e la bunul plac al autorităților ca pe vremea vestitelor „lettres de cachet“, unde oameni nevinovați putrezesc în închisori și sunt executați în drum spre judecată ca în epoca Bastiliei, unde, în sfârșit, o îngrozitoare inchiziție a clasei stăpânitoare pune averea și viața noastră a tuturor, la discreția unui pumn de favoriți, cari ar încarna pe malurile Dâmboviței un nou Versailles plin privilegii, de nedreptăți și de corupție. Totul ar rămâne de câștigat, în asemenea condiții pe seama bietului vulg, despuiat de cel mai elementar exercițiu al voinței populare. Am avea motive să desnădăjduim... Cugetători inspirați și aprigi oameni de acțiune sunt însă gata să se jertfească pentru smulgerea unei noi „Magna Charta Libertatum“, pentru dobândirea unui nou „Habeas Corpus“. Căci așa cum stau lucrurile acum, nicio garanție nu ocrotește libertățile noastre. Calomniatorii fără rușine ai Coroanei trebuie să-și dea seama de fapta lor în fața justiției, atentatorii dela Senat sunt arestați, fără nicio considerație pentru vederile înaintate pe cari le reprezintă, și excelenta publicitate pornografică „*Tiribomba*“ (o scursală a „*Faclei*“?) are de suferit tot felul de vexațiuni din partea organelor administrative. Ei bine, când nicio lege și nicio instituție nu ocrotește nobila operă a atâtor figuri de ispravă, s'ar părea că „*Liga pentru apărarea drepturilor omului*“ e absolut necesară pentru a pune la adăpost de orice neplăceri activitatea, stânjenită azi de îngrădiri barbare, a unor oameni (și ce oameni!) ca Max Goldstein sau Leonard Paukerow. În împrejurările de astăzi, nu-și pot plasa în deplină voie, nici cel dintâi bomba, nici cel de-al doilea, proza!

* * *

Un singur cusur are numai „*Liga pentru apărarea drepturilor omului*.“ N'o ia nimeni în serios. Mai întâi, din pricina inițiatorilor ei, cari au stărnit totdeauna împrejurul lor, sau un binevoitor zâmbet de compătimire, sau o răsunătoare hilaritate, sau un profund și irezistibil desgust. Apoi, din pricina revendicărilor afișate cu atâta emfază, la adăpostul unor uși demult deschise. „Declarația“ revoluționară din 1793? apoi „Magna Charta Libertatum“? apoi „Habeas Corpus“? E complet ridicol și e absolut caraghios, chiar pentru această hulită și batjocorită Românie a exproprierei și a votului universal, în care o Constituție, ori de cine ar fi fost votată, asigură în deajuns, și sunt sancțiuni pentru cine n'o respectă, toate libertățile de dragul cărora vor să se războiască de aici înainte (deși nu prea vedem cu ce fel de arme) onorabilii domni Constantin Mille, C. Costaforu, D. Dobrescu și N. D. Cocea. Lumea, deoparte și de alta, își vede înainte de treabă, nimeni nu se emoționează, nimeni nu se pasionează pentru această târzie maimuțareală de generozitate, pe care nimic n'o justifică și niciunul n'o așteaptă. Asemenea manifestări, cari nu corăspund nici unei necesități colective sunt destinate unui umoristic faliment, fie că se înfățișează ca o biată farsă, fie că ni se arată ca o interesată negustorie.

Sărmana statuie a Libertății a avut parte totdeauna și de maniaci inofensivi și de primejdioși exploataatori...

ALEXANDRU HODOȘ

Vieață nouă...

O primăvară timpurie, sosită aproape pe nevăgăte de seamă, schimbase, dintr'o dată, totul. Ca la gestul magic al cine știe cărui director de scenă iscusit, priveliștea se schimbase, arătându-se ca într'o feerie întreaga fire schimbată, uimind ochii și dând aripi sufletului.

Iar fetele cuconului Baltag, mai sătule ca oricând de vederea acelorăși și acelorăși ziduri ale casei bătrânești, respirară fericite la ivirea întâilor sulii ale soarelui viu de Aprilie.

— Babachae, uite ce vreme frumoasă; hai să eșim și noi prin grădină!

Moș Baltag, bolborosea din jilțul lui:

— Stați fetelor, nu vă grăbiți, până veți vedea liliacul înflorit!

— Dar uite c'au plesnit mugurii...

— Aveți răbdare să dea și florile.

Și fetele n'aură încotro, mai ales că după două zile se așternu pe vreme rea și vremui cu vifor își omăt mult, de li se tăie inima fetelor.

— Ei v'am spus eu că nu s'a sfârșit! — zâmbea bătrânul, mângându-și favoritele albe și uitându-se înduioșat la tete.

Iar mai apoi se făcu frumos, înverzind și înflorind grădina întreagă, de-și era mai mare dragul. Și fetele, cuprinse pe după mijloc, frământau sub pași nisipul aleelor, din zori până seara, uitând aproape de-abinele pe unchiaș, cu jilțul și tabieturile lui.

În cele de pe urmă i se făcu lehamete și feteiței mari de atâta plimbare și forfoteală prin frumusețea parcului, rămânând prin pustietatea înflorită a parcului numai Luța, sglobia fată mai mică a cuconului Baltag.

Singură se duce până în fundul parcului, apropiindu-se uneori și de îngrădirea ce desparte parcul de grădina altui megieș.

Odată i-se păru că aude și dincolo scrășnind nisipul sub pașii cuiva, și ca o închisă ce era stete locului, cu răsufierea tăiată, ascultând.

Nu i-se păruse.

Înțelese și mai bine aceasta când zări ivindu-se deasupra gardului față curioasă a unui tânăr cu ochii negri și cu mustăcioasă mijindu-i pe buză.

Ca o pasăre speriată își luă zborul spre casă, neîndrăsnind să se mai uite îndărăt, până ce nu se văzu la capătul aleei.

Și-aduse apoi aminte de un vechiu tovarăș de joacă, de draguțul Ionel, băiatul cel mare al cuconului Almăgeanu, vecinul lui Baltag și dușman de moarte cu acesta, decând cu niște învrăjbi politice.

Copiii nu mai fură lăsați să se joace împreună și fetele de atunci nu mai putură să treacă pragul casei, decât numai când se duceau la biserică.

Bătându-i inima tot mai pripit, Luța se opri cu obrazii bujori, aducându-și aminte de prietinel și tovarășul de joacă și altă dată, neputând să-și smulgă din suflet privirea duioasă ce-i aruncase tânărul de peste gard și părându-i tare rău că fugise de el ca o sălbatecă. Că era Ionel, i-o spusese inima în bătăile pripite, în care se zbătea dorul după sărutările ferbinți, cu care se acopereau mai înainte, copilărește.

„Ce-o fi zis el?“ — se întreabă tristă, apropiindu-se de casă.

Și își aduse aminte de joaca lor, de nesfârșitele partide de „Vaji ascunsele“, în care se întâmpla mai totdeauna ca să nu-i mai găsească ceilalți, atât de bine se pitulau prin desișuri.

Înfiorată și deabia mai stăpânindu-și bătăile inimei, intră în casă fără să sufle nimic din cele petrecute, nici surioarei ei.

Iar a doua zi, ca la o poruncă, se duse tocmai în partea aceea a parcului, unde fusese în ajun și așezându-se pe o bancă cu picioarele bătute în pământ, aștepta cu sufletul pe buze să auză pașii din grădina vecină!

Se apropiară iarăș pașii, și din nou se cățara cineva pe gard, iar fata cu ochii aplecați în nisip și bătându-i inima par'că să sară din piept, nu se clinti din loc, așteptând să vadă ce o să se întâmple.

Când se pomeni cu Ionel la picioarele ei și când îl auzi șoptindu-i să nu strige i se păru că a făcut un păcat neasemuit de greu, zăind ca printr'o abureală, privirile dojenitoare ale bătrânului ei părinte.

Și se porni pe plâns, în vreme ce tânărul o cuprinse de mijloc, tintuind-o locului: — Bine, Luțo, dragă, nu ești logodnica mea, cum ne-am jurat noi d'acum doi ani? Ei, și ce e dacă s'au certat bătrânii? Iubirea noastră e mai tare ca vrajba lor și noi trebuie să-i împăcăm!“

Fata conteni din plâns și, răspunzând la îmbrățișările tânărului cu acelaș foc, cu care firea întreagă îmbrățișea primăvara, își dete

inima pe față și-i destăinuie iubitelui ei tot ce îndurase de când nu-l mai putea vedea decât la biserică, și atunci, ținută de rău de uităturile câinești ale bătrânului, povestindu-i de câte ori îl visa și cum se trezea câte o dată din câte un vis frumos în care se jucase cu el...

* * *

Cu mare greutate mai isbutiră a se întâlni de câteva ori acolo, când fata putu s'o silească pe sor'să să stea cu bătrânul, citindu-i o gazetă, sau jucând cu el câte o partidă de șah.

Iar mai apoi, nemai putând îndura surghiunul despărțirii, se hotărâră să calce în picioare vrajba bătrânilor, făcând numai cea-ce îi îndemna sufletul.

În noaptea aceea îmbălsămată de Maiu, când privighetorile parcului îndemnau la tănuit și iubire, tinerii se întâlniră în fundul grădinei, strecurându-se cu grije până la păduricea de vale, unde-i aștepta caleașca tocmită de tânăr și dragostea nestingherită de nimeni.

C'au fost amarnici bătrânii, la început, și că nu voiau în ruptul capului s'audă de o asemenea făr' de lege, nici nu mai încapă vorbă.

Dar inimile se mlădiară mai apoi, când tinerii se arătară împreună, cumiți, cerându-le învoirea ca să-și împreune viața de veci, și, de voie de nevoie, bătrânii își strânseseră mâinile, zâmbind, peste capetele tinerilor îngenunchiați...

N. PORA

Scrisoare din Budapesta

— Sistemele economice ale Ungariei —

Budapesta, Iulie 1923

În precedentele noastre scrisori am insistat mai mult asupra frământărilor interne din Ungaria; cred însă că este interesant a arunca o privire și asupra altor aspecte din complexul vieții de aci. În primul rând, și în strânsă legătură cu cele ce am relatat până acum, stau manifestările vieții economice, care sunt direct și imediat influențate de situația politică.

În pornirea lor pătimașe de până acum, politicienii unguri au aservit cu totul scopurilor politice interesele mari economice ale țării. Frământarea sterilă a factorilor conducători și polemicile vioente ale gazetelor cu lozinci zgomotoase, — ale căror directive sunt totuș atât de schimbătoare, — arată lipsa de orientare sănătoasă a marelui public în această direcție. Afară de o seamă de oameni cari primesc directive din străinătate, atât prin capitalul întreprinderilor cărora aparțin cât și prin legături în afară de rosturile zilnice trecătoare, nimeni în Ungaria nu are o noțiune justă a realităților celor mai actuale.

Dezorientarea aceasta se datorește faptului că mentalitatea ungară nu este adoptată pe acest teren unei vieți de sine stătătoare în forma și accepția modernă. Nestabilitatea față de procedeele ce le preconizează în politica economică și financiară se poate constata foarte ușor de către oricine a urmărit cât de cât activitatea ultimelor guverne.

* * *

După simple impresiuni, și fără un examen amănunțit, Ungaria a apucat pe diferite căi pentru a le părăsi repede și a urma de multe ori direcția contrară. Învățăminte nu se trăgeau din cele petrecute în ajun, și cu o inexplicabilă ușurință, foarte mulți blamau ceea ce lăudaseră cu o zi înainte. Astfel, dintre toate sistemele preconizate până acum nu s-a putut ajunge ca vre-unul să fie îmbrățișat și introdus spre aplicare pentru un timp mai îndelungat. Asupra unui punct s'a căzut tot-

deuna de acord : ca prin lupta economică să se ajungă la hegemonie în orientul european, așa ca Budapesta să devină un centru nediscutat al acestei părți a continentului. Prin aceasta se încerca să se păstreze unitatea economică a vechei Ungarii, un *non-sens* care, totuș, nu era privit ca atare nici de factorii cei mai autorizați ai vieții economice și financiare ungare.

În acest scop s'a făcut o întinsă propagandă în ultimii ani și s'au dat concesiuni consorțiilor apusene, franceze și engleze. De îndată ce Franța s'a arătat dispusă a face oarecari facilități debitorilor unguri dinainte de război și a trata chestia datoriilor orașului Budapesta, ungurii au imaginat îndată că Franța convinsă de scrierile dlor Tisseyre, Bonnefon, Mançeau și alții vede „absurditatea“ ce se întronează prin tratatul de Trianon și este dispusă a susține străduințele ungurilor pentru revizuire.

Ori, acest lucru nu s'a întâmplat. După cum am relatat într'o corespondență anterioară, nu numai că nici o împrejurare nu justifică o asemenea absurdă nădejde, dar nici pe drumul avantajelor financiare nu s'a mers prea departe la Paris. Călătoria contelui Bethlen în străinătate a fost întovărășită de foarte multe iluzii. Nu îndrăsnea nimeni, la Budapesta, să nădăjduiască într'o schimbare radicală a soartei de azi a Ungariei. Nici cei mai incorigibili iluzionisti, cari tot mai visează încă irealizabilul, deși cred că abia acum se deșteaptă, nu-și închipuiau o „*restitutio in integrum*“ a Ungariei de altădată, decât pe prețul unor lungi și stăruitoare insistențe pe lângă cercurile conducătoare apusene. Se credea însă cu tărie că Marea Înțelegere va face tot ce-i va sta cu putință pentru a ajuta Ungaria să iasă la liman, măcar în cecece privește nenorocita ei stare financiară. Și aceste așteptări au fost înșelate. Primul ministru maghiar s'a văzut întâmpinat dela început de un refuz categoric. Comisia de reparațiuni a pus condiții atât de grele împrumutului cerut de Ungaria, încât acest împrumut, de care se legau atâtea planuri, a fost socotit aici ca inacceptabil.

Nu mai vorbim de celelalte pretențiuni, atât de puerile, ale conducătorilor Ungariei, care mergeau până acolo încât scontau o complectă ștergere a despăgubirilor de război impuse prin tratatul dela Trianon. Înfațișând înaintea Angliei, a Franței și a Italiei perspectivele unor debușeuri comerciale, Ungaria spera să găsească mai mult decât o bunăvoință: o complectă iertare. S'a lovit însă repede de pragul de sus al realităților, pricepând însfârșit, că nu se poate trece peste Mica Antantă, pe care gazetele din Budapesta s'au prea grăbit s'o ironizeze.

Altul este însă fenomenul, pe care îl relevăm ca o dovadă despre nestatornicia politicei maghiare.

* * *

Imediat ce s'a văzut că Franța dorește o apropiere, cerând însă a se ține în seamă înfăptuirile noi din statele dimprejur, în Ungaria, admiratoarea și emulul teoriilor umanitare franceze, s'a deslănțuit un curent protivnic „Franței generoase“, care a devenit dintr'o

zi pe alta „călăul Europei“. Dela acuzațiile de „siluire a liberei voințe maghiare“ îndreptate acum împotriva uneltirilor din Ballplatz și Wilhelmstrasse de altădată s'a ajuns a se preconiza o apropiere de Germania: „aliata credincioasă din război.“

În acelaș fel a fost privită o înțelegere cu Polonia, în privința căreia se găsiseră tradiții și interese comune, sperându-se că această față va da petrolul pe care România „refuză“ să-l furnizeze rafineriilor ungare. Polonia, însă, nu a înțeles a se lipsi de prețiosul material brut și astfel entuziasmul ungarilor a scăzut mult față de statul vecin.

Izolată de țările vecine pe care le-a desconsiderat ca întocmire de stat, tradiție și cultură, Ungaria vede industria sa în descreștere și își închide debușeuri ce i-ar fi fost ușor să-și asigure, dacă în mod sincer și cinstit căuta să se adapteze nouilor condiții.

Atitudinea sa dușmănoasă față de țările succesoare și nehotărâtă față de marile puteri descurajează pe rarii specialiști cari au o mai netedă vedere asupra realităților. Politica financiară a lui Hegedüs, ingenioasă ca concepție, dar imposibilă de pus în aplicare, și a lui Kállay, rezervată și oportunistă, nu au dat rezultatele la care se aștepta. Acum situația financiară este atât de critică, încât dacă nu intervine un credit strein mai însemnat, dezastrul este iminent. Inflația crește înspăimântător, un echilibru este imposibil a se stabili, și cu toate acestea nimic serios și bine cugetat nu se întreprinde încă pentru a stăvili întinderea dezastrului.

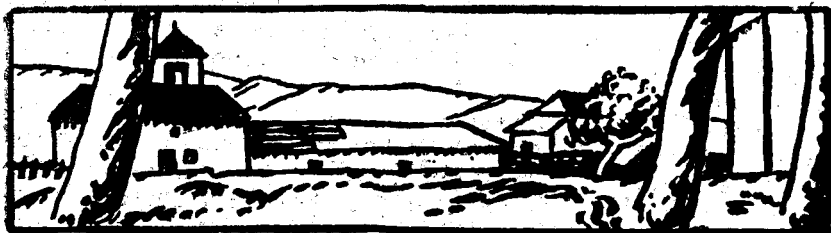
* * *

S'a văzut pe de altă parte din rezultatul bălciului de mostre din Budapesta că izolarea de statele moștenitoare echivalează cu o sinucidere pentru industria și comerțul din Ungaria.

Planurile fanteziste de penetrație în Rusia prin Berlin, pentru găsirea unor noi debușeuri au dat greș, așa că marii industriași s'au abținut a expune la acest ultim bălci, atât din cauza instabilității valutare și neputinței de a produce, cât mai ales din cauza imposibilității de a face încheieri de oarecare importanță.

Vom arăta în curând relele profunde de care suferă viața economică ungară, cum și neputința de a reacționa singuri, a vecinilor noștri.

M. RUCĂREANU

Cronica politică

Când foștii tovarăși se judecă...

Răfuiala dintre partidul național din Ardeal și partidul țărănesc din vechiul Regat, în urma ruperei „preliminarului de acord”, s'a început după cum se știe pe teritoriul Banatului. La o adunare din Recița, foarte pușin populată de altminteri, d. Ion Mihalache a deschis cel dintâi focul. Am reproșus deunăzi, ca un titlu de curiozitate, asprele încriminări adresate de către fostul învățător dela Topoloveni, dlui Iuliu Maniu. Acesta, până acum, n'a răspuns nimic, ca și când ar vrea să arate că mai nădăjduiește într'o viitoare reluare a „pertractărilor”. Dar, d. Ion Mihalache, urmând porunca unui puternic spirit de ofensivă, a apucat taurul de coarne (metafora nu-l privește, desigur, pe d. Iuliu Maniu) și a îndreptat un atac deschis în tabăra celor o sută, invinuindu-i de *regionalism*.

În foarte scurtă vreme, a sosit și răspunsul. La o întrunire a partidului național, ținută la Buziaș în onoarea și în prezența dlui Ștefan C. Popp, — eroul recent al manifestațiilor țărănești dela Chelmac, — unul din „șefii” Banatului, d. Sever Bocu, a ținut să ofere o replică dlui Ion Mihalache, și, contestându-i oricē sorți de isbândă dincoace de Carpați, a așezat pe fruntea partidului țărănist pecetea infamantă a *luptei de clasă*.

E aproape indiuoșetor, cât de bine se cunosc acești foști tovarăși de luptă! De-atâtea ori au mers cot la cot, ieșind din sala *Dacia* cu piepturile înaintea, să înfrunte apa rece din rezervoriile companiei de pompieri din Capitală... De-atâtea ori au făcut lungi și migăloase plămuri de împreunare, menite să reinvie în curând o scurtă guvernare comună, care a existat cândva, ca într'un vis... Cum să fi rămas, de fiecare parte, o taină nedeslegată, o slăbiciune necunoscută, o intenție nepricepută? D. Ion Mihalache știe prea bine că partidul național din Ardeal suferă de o boală grea, care-l împiedică să se pună de acord cu necesitățile de viață publică a României întregite. D. Ion Mihalache cunoaște toate metehnele acestor anchilozate resturi politice, cari zadarnic încearcă să-și recapete viociunea prin masage violente de falsă democrație. D. Ion Mihalache a descifrat la vreme motivele celebrei „fuziuni” cu „ciocoi vechiului Regat”, cu „cantacuziniștii”, și nu se sfiște să le denunțe acum marelui public.

Dar, și d. Iuliu Maniu ar avea multe de spus. Nu le spune singur, pentru că șeful partidului național e mai „abil“ decât actualul său concurent politic, D. Iuliu Maniu vorbește însă prin vocea vechiului său amic, d. Sever Bocu, și prin acest fericit intermediar ne desvăluiește scopurile suspecte ale partidului țărănist, îl acuză de intenții subversive și respinge cu indignare doctrina „urei sociale“, propovăduită de loialii aliați a domnului doctor Adolf Ștern dela București. D. Iuliu Maniu nu poate accepta o asemenea atitudine. D. Iuliu Maniu, — e cineva care să nu fi aflat? — s'a pronunțat de mult pentru „solidaritatea claselor sociale.“

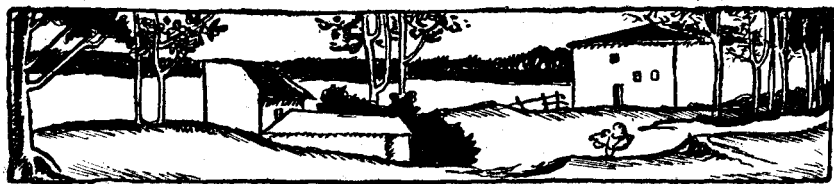
Invinuirile reciproce, cari se rostogolesc dela o vreme cu atâta incisivitate, zugrăvesc de minune situația celor două partide. Nu e vina noastră, dacă aceste invinuri ni se par, fiecare la rândul ei, foarte îndreptățite. Sunt mărturii psihologice prețioase, oferite de oameni cari le-au cules de pe urma unei destul de îndelungate cohabitări. Evident, ele nu constituiesc pentru nimeni extraordinare revelații informative; văzusem, de mult, prin ce păcătuiesc ambele grupări politice. Ne aflăm însă în fața unor confirmări menite să risipească definitiv cea mai mică urmă de îndoială.

Partidul țărănist apasă azi, brutal, pe buba partidului național, și-l arată pe acesta în toată goliciunea lui, incapabil să-și găsească un loc în configurația noastră politică, din pricina nesfârșitelor sale ezitări, și definitiv închistat în armura strâmtă a unor rosturi provinciale, din pricina vinovatului său egoism. Nici partidul național nu se lasă însă mai prejos, și denunță lumii românești primejdia acțiunii de ațătare, de inveninare a raporturilor dintre diferitele categorii de cetățeni, pe care o urmărește partidul țărănist.

Dreptatea este de partea amândurora, într'o egală măsură. Adevărul este că, din punct de vedere național, privind lumea românească pe întinsul suprafeței ei, drumul urmat până acum de cei o sută dela Cluj reprezintă o sugrumare vinovată și nefirească a intereselor noastre vitale, dornice să pulseze cu aceeași intensitate pe tot cuprinsul țării, pe când așa numita luptă de clasă a partidului țărănesc e destinată să fulbure, în adâncime, aspectul armonios, legătura organică, dintre toate elementele cari compun viața noastră socială. Deoparte, se înfățișează prin urmare rămășițele osificate ale unui trecut care nu mai este, de cealaltă parte apariția bolnăvicioasă a unei psihologii de după război, în curs de descompunere pretutindeni.

Despre inevitabila soartă a *celuilalt*, e incredințat fiecare. Și, noi știm ce-i așteaptă, și pe unii și pe ceilalți.

ION BALINT

G A Z E T A R I M A T A

Traian și Decebal

— Imitație după D. Bolintineanu —

*Primum următoarea întâmpinare,
căreia îi facem loc cu plăcere.*

REDACTIA

*Am cetit cu poftă gazeta rimată
Care'n „Țara Noastră“ fuse publicată,
Totuș să-mi dați voie ca să vă desmint.
Sunt frumoase strofe, însă ele mint,
Și eu voi purcede, fără supărare,
Să ofer modesta mea rectificare...*

*Partidul lui Vaida, cum ași spus-o'n rime,
Obârșia-și trage tocmai din vechime,
Dăr anume cine l'a întemeiat,
Pân' acuma încă nu s'a constatat.
Aici, prin urmare, voi aveți dreptate
Și-ale voastre stihuri nu sunt eronate.*

*Dar, în urmă, faceți o greșală mică,
Și greșal' aceasta, tot efectul strică.
Astfel într'o parte, (cum s'o fi făcut?)
Ziceți că partidul, Traian l'a născut.
Iată că, aicea, este-o erezie,
Care nu se iartă nici în poezie.
Lucrurile - atuncea nu stăteau așa,
(Șincai nu ne-a spus-o, căci el n'o știă)
În aceste rânduri eu voiesc a scrie
Cum a fost povestea, precum să se știe.*

Când Traian din Roma aici a sosit
Decebal, țirește, i s'a 'mpotrivit.
„Pertractarea“ iute între ei fu ruptă,
Sarmizegetuză o porni la luptă,
Căci Imperatorul, crud și sfidător
Venise c'un . . . ăla, zis Apolodor;
Și cum astăzi unii ți pă'n gura mare
Că vor să se-opuce de unificare,
Astfel și Romanii, nerespectând Codul
Se și repeziră să clădească podul...

Decebal călare la Dacia se duse
Și-aceste cuvinte mulțimei le spuse :
— „Să strigați cu toții : moarte lui Traian!
„El ne exploatează, el e regăfean,
„Noi suntem de-acuma opoziționiști,
„El vă persecută, țiți regionaliști,
„El vrea să vă 'nchidă, vii, în catacombe,
„Deci, svârliți cu toții 'n el cu tiribombe“.
Se încinse-atuncea mare tărăboi
Și armata dacă plecă la răsboi.

Cine-i vinovatul, însă, cine-i, dacă
Repede înfrântă fu armata dacă ?
Decebal luptase cu al său norod,
Dar pompierii scoase apă de subt pod,
Și pe când toți Dacii se dădeau de-a tumba,
Lași, legionarii stropeau cu tulumba.
Văzând răsculatul că de-acum e greu,
Iși infipse 'n burtă un lung expozeu,
Și muri pe dată. Iar acei o sută,
(Ce erau pe-acolo) băură cucută..

Apărarea, astfel, repede fu 'nfrântă,
Și simțind că piere, Decebal cuvântă :
— „M'au răpus mișei, m'a învins Traian,
„Acest fără suflet, infam regăfean,
„Dar urmașii naștri, de vor să existe
„Peste zeci de veacuri, tot să mai reziste...
„Să nu uite pilda cea cu Decebal,
„Și să stea 'n partidul lor național!“

Zise.. Și în fața 'ntregului popor
A lăsat pe Sever Dan, moștenitor.

TITU-LIVIU TROSCOTĂ
Istoric român

INSEMNĂRI

Conferința dela Sinaia. Subt cerul regalei reședințe de vară dela Sinaia, în cadrul pitoresc, atât de prielnic unor convorbiri amicale, se desfășoară în momentul de față conferința reprezentanților Micei Antante. Programul discuțiilor, publicat la vreme în ziare, cuprinde după cum se știe o serie de chestiuni practice, între cari și adoptarea unui sistem de reprezentare în debaterile „Ligei Națiunilor“, sortite să strângă și mai mult legăturile acestei fericite prietenii. Nu ne îndoim de buna reușită a conferinței dela Sinaia. Rareori, o constelație de state a răsărit dintr'o comunitate mai strânsă de interese. S'a spus cu drept cuvânt că Mica Antantă s'a intrupat, ca o forță firească, din insuș instinctul de legitimă apărare al țărilor descăcute de Austro-Ungaria. Platforma înțelegerii apare deci, în fața tuturor, netedă și limpede, impunându-se cu prestigiul neștirbit al adevărilor politice elementare. Hotărâtă să apere cu ultima îndârjire roadele păcii, care a înștăpănit în Europa centrală o nouă ordine, întemeiată pe triumful principiului naționalităților, Mica Antantă se înfățișează chiar prin acest rost al ei de a exista, ca o garanție a liniștei și a ordinei în pragul sbuciumatului Orient. Nu e de mirare, deci, că tânăra alianță s'a încheșat atât de repede, prezentând tot atâtea garanții

de soliditate cași o tovarășie trecută prin lungi încercări.

Cu deosebire în momentul de față, când Ungaria pare să se îndrepte spre o nouă orientare externă, încercând să-și găsească la București, la Praga și la Belgrad, ajutoarele economice, cari n'au consimțit s'o salveze în Apus,—Mica Antantă e pe punctul de a primi o nouă justificare și o nouă rațiune de a fi. Sprijinită pe propriile ei puteri, răsărind dintr'o strânsă comunitate de nădejdi viitoare, Mica Antantă devine din zi în zi o adevărată putere mondială. La adăpostul ei sigur, harta actuală a Continentului se consolidează și o epocă de fecundă prosperitate va fi astfel asigurată.

Iată pentruce, conferința dela Sinaia formează obiectul unei deosebite atențiuni, în străinătatea atât de mulțumită să vadă încheșându-se cel puțin un punct fix de rezim în frământarea atâtor incertitudini; e un bun sentiment de siguranță, care liniștește...

DI Vasile Goldiș moralist. Cu prilejul ultimei întruniri a comitetului deosebit, ținută la Sibiu în mijlocul unei mari supărări, s'a remarcat de data aceasta ieșirea impetuoasă a dlui Vasile Goldiș. Fostul candidat la prezența „Astrei“ a ridicat mai întâi un indignat protest împotriva „uneltirilor“

cari prin alegerea dlui N. Iorga în fruntea acestei instituții vor să răpească „Asociația“ transilvăneană din mâna conducătorilor ei prezumtivi. A fost nevoie de intervenția liniștitoare a distinsului istoric d. I. Lupaș, care a potolit lucrurile cu un energetic: — „Nem, nem, soha!“ (pe românește: „Nici-odată!“) pentruca scena să nu devină într'adevăr tragică. D. Vasile Goldiș a continuat însă, făcând un aspru rechizitor moravurilor noastre politice și plângând îndurerat pe ruinele moralității publice, care, neexistând, lipsește cum s'ar zice cu desăvârșire.

Atitudinea de moralist îl prinde foarte bine pe d. Vasile Goldiș. Emiinentul frunțaș dela Arad a reușit în privința aceasta să bată toate recordurile. Mare dușman al partidului liberal, dsa se îmbrățișază la toate ocaziile cu d. Al. Constantinescu, de care îl leagă duioase prietenii. Invierșunat adversar al oligarhiei din vechiul Regat, dsa încasează grase tantieme de pe urma băncilor dlui Vintilă Brătianu. Și, bineînțeles, pe deasupra, d. Vasile Goldiș, fost ministru al Ardealului în guvernele: Brătianu, Vaida și Averescu, este și ceace este: adică vice președintele partidului național.

Erau și până acum oameni politici cari stăteau, după o plastică expresie populară, cam în două luntre. Moralistul d. Vasile Goldiș i-a întrecut, adoptând sistemul de a sta de-odată pe trei scaune, așa că, noi ne-am permițe chiar să-l recomandăm pe d. Vasile Goldiș pentru demnitatea de guvernator al județului din Secuime, care poartă numele de mai sus.

Șaguna și Fagure. Nici că se putea altfel. După ce a fost la Blaj, călcând pe urmele lui Șaguna pe Câmpul Libertății, fostul domn Honigman se crede în drept să se ocupe și de sărbările recente dela Rășinari. Indrăznețul patron al partidului național, fi-

rește, nu scapă ocazia de-a plasa o mică infamie la adresa directorului nostru. D-sa insinuează că d. Goga a vorbit la groapa mitropolitului Andrei ca având o delegație specială din partea d-lui Brătianu. Cetitori știu că a vorbit în numele Academiei române. Ori-cum însă, întrebăm noi, în ce calitate discută la poalele acestui mormânt miosul individ și trage lumea la răspundere? Sau s'a găsit vreunul din mulțimea răuvoitorilor noștri care să-l facă să creadă că fostul ministru de culte s'ar fi hotărât să plece în pelerinaj la moaștele rabinilor din Buhuș? Dacă da, atunci e la mijloc o infamă născocire pe care suntem autorizați s'o desmințim categoric. Concluzia-deci: fiecare cu mormintele lui!

Criza presei. Ne-am ocupat și noi în mai multe rânduri de ea, arătând cât de nefiresc socotim amestecul elementelor străine în conducerea unor ziare menite să oglindească opinia noastră publică sau, ceea ce e și mai mult, s'o îndrume. Pentru această delicată operă de educație sufletească ni s'au părut nu numai insuficiente, dar direct periculoase, aptitudinile profesionale ale honigmanilor din București, cari nu numai că au invadat presa românească, dar și numericește o stăpânesc. O anomalie pe care, firește, n'am întârziat s'o subliniem...

Iată însă, că s'a așezat acum și „Adevărul“ să vorbească despre „criza presei“. Atâta sesină îndrăsneală, mărturisim sincer, ne-a uimit. Nu ne așteptăm ca și d. Rozenthal să se plângă că ar fi ceva care nu merge bine: cine știe, ne ziceam, poate că distinsul nostru confrate cere în redacții un „numerus clausus“ pentru români... Începuserăm să fim îngrijorați. Ne-am liniștit repede. D. Rozenthal e preocupat, într'adevăr, de criza prin care trece presa, dar numai în latura ei comer-

cială: prețul hârtiei, tiparul, mâna de lucru, și celelalte. Cifre, socoteli, afaceri de tarabă. Da, da, aici recunoaștem preocupările de predelecție ale „adversarului nostru” politic, cum se intitulează singur.

Ei, domnule Rozenhal, resimțim și noi scumpetea tiparului. Dar, credene, criza presei, buba cea mare, e totuși în altă parte, acolo unde am arătat-o, și, cu voia dumneavoastră, acolo unde ne vom duce s'o și tămăduim.

„Patria” are stil. Am înregistrat deunăzi, cum se cuvine, imputările stilistice, pe cari ni le-a adresat de curând, cel mai bine scris ziar din România-intregită, (Cine n'a priceput că e vorba de „Patria” din Cluj?) Acum, confrății noștri, voind să ne dea o probă de proză gazetărească și, ținând să fie foarte incisivi în același timp, se reped cu fineța lor astfel:

— „Indreptarea” publică un prim articol intitulat: „Romanță pentru mai târziu”. Autorul articolului pare a viza goana dlui Goga după putere, care (?) va fi, nu mai târziu, ci niciodată”.

Apreciem spiritul redactorului care ne „pune la punct” cu atâta vervă îndrăcită. Totuși, instituim un premiu pentru oricine va reuși să ne deslușească la ce se referă acest „care va fi nu mai târziu, ci niciodată”: la dl Goga? la putere? sau la goană? Despre dl Goga nu se poate spune că nu există; în special *Patria* i-a resimțit de-atâtea ori existența, cu spinarea. Despre putere, iarăși, greu s'ar putea zice că nu este; mărturie stă gata să depună oricând dl Boilă, care-i simte lipsa. Deci, prin eliminare, nu rămâne decât un singur lucru inexistent: „goana” dlui Goga după putere . . .

Problema gramaticală e astfel descoperită. Totuși, stilistii dela *Patria* n'ar face rău să urmeze, seara, un mic curs de „limbă română”, pentru doctrinarii adulți.

O conferință cu bucluc. Cam așa ceva se zice că a fost conferința dlui I. Lupaș despre mitropolitul Andrei Șaguna. După cât se pare, insuflețitul apologist al Consiliului dirigent a prins acest solemn moment pentru ca, în Catedrala dela Sibiu, să facă unele delicate iluzii la adresa Suveranului care era de față. D. I. Lupaș a insistat, cu o dibăcie deosebită, asupra preferințelor pe cari marele Arhiepiscop le-a mărturisit, când a fost să aleagă între dinastie și popor. În aceeași situație s'ar găsi, adică, partidul național din Ardeal, care, cu foarte multe regrete, fiind pus să se hotărească: ori cu regele ori cu națiunea, va fi nevoit să prefere pe aceasta din urmă.

Se zice . . . Dar noi n'am aflat nimic până acum, deoarece senzaționala predică nu s'a tipărit încă. Așteptăm publicarea discursului, — și vom aviza . . .

Popa Man la Chișineu. S'a hotărât. După ce partidul național s'a organizat în vechiul Regat, prin mijlocirea populară a „prințului” Cantacuzino, a trimis acum pe părintele Man să deschidă sucursale și în Basarabia. Gălăgiosul călugăr dela Gherla a devenit astfel un soi de orator-fantomă; el apare azi la Buftea, mâine în coloirea de roșu, la București, ține cuvântări la Lăpuș, face propagandă pe linia Blaj-Praid și acum, ca o încoronare a acestei prodigioase activități, a pornit cu registrele la Chișineu, dincolo de Prut, să alcătuiască măcar un comitet de zece . . .

Ridicolul urmărește, se vede, pretutindeni, pe sârmanul nostru partid național. Când a fost la guvern d. Șt. Ciceo Popp ținea loc de prim ministru; astăzi, în opoziție, părintele Man e destinat să „descalce” și să „organizeze” partidul în Basarabia.

Fiecare cu specialitatea lui, în tabăra dlui Iuliu Maniu!